

fandtes ikke faa Steder, hvor det ikke var muligt at skaffe en Fæster, selv efter Sagttagelse af den Fremgangsmaade, som Forordningen af 25de Marts 1791 paabød; og for dog at faae nogen Gavn ud af denne Ford, for at ikke hele Landet skulde blive øde, blev der i sin Tid taget ikke saa faa Stykker ud til Skovopelskning, medens ogsaa nogle Stykker bleve indtagne til Hovedgaard; saaledes hænger det sammen. — Det ærede Medlem fremkom idag med en Uttring, som jeg maa tilstaae hørte til en af dem, man ikke ret vel skulde fremkomme med, nemlig at Bondestændens Velvære og Fæstegodsets Værd nu ene skyldtes Bondens Slid og Slæb. Dette er ikke rigtigt! Det skyldes ganske vist for en stor Deel Bonden, men det skyldes ogsaa Eiernes Capital, thi uden den kunde Fæstegodset overhovedet slet ikke være. I Forbindelse hermed skal jeg tillade mig at henlede Opmærksomheden paa, at den største Deel af Landets Godseiere netop i Aarene fra 1815 — 20 bukkede under og kom i Fattigdom, da Staten stillede Fordringer til dem, som de maatte fyldestgjøre, men ikke kunde faae Hjælp til at fyldestgjøre gennem deres Bønder. Det gaaer ikke an at glemme Alt, hvad der hedder Historie, og at fremstille disse Fortidens Begivenheder i Nuttidens Speil; det lader sig ikke gjøre uden at blive uretfærdig og ubillig. — Hvad der, som sagt, væsentlig er mig om at gjøre, er at tilbagevise den indirecte Bestyldning og Behreidelse, som det ærede Medlem har reist imod mig, at jeg skulde have meget borneerte Betragtninger af hele Fæsteforholdet og ikke skulde erkjende, hvad der er almindelig anerkjendt, nemlig at Staten selvfølgelig har Ret til at benytte Fæstelovgivningen. Det er ganske vist rigtigt, men Staten har ikke Ret til at benytte den udover det, der ligger indenfor dens egentlige Maal, og det ærede Medlem har aldeles ikke kunnet — thi jeg forudsætter, at dersom han havde kunnet det, havde han nok gjort det — give mig et eneste Vidnesbyrd om, at der enten i Fæstelovgivningens Ord eller i dens Aand findes nogen Hjemmel for at give Fæsternes Efterladte nogen Ret i Fæstegodset. Det er ganske sikkert, at Staten haandhæver Fæsteren,

saalænge han er ved Fæstet, og det er ligesaa sikkert — det heder jeg vel erindret ligeoverfor de forskjellige Citater, det ærede Medlem fremkom med — at naar der er Spørgsmaal om en endelig Afløsning af dette Forhold, kommer ogsaa Fæsternes Ret frem. At den selvfølgelig er Noget værd, ja Meget værd og maa bringes i Regning ligeoverfor Godseierens Ret, kan det aldrig falde mig eller noget fornuftigt Menneske ind at henvægte, men her er Spørgsmaalet, om Fæsternes Efterladte har nogen Ret, og det henvægter jeg for mit Bedkommende, navnlig naar jeg seer hen til, at det ikke ligger i Fæstetvangens Charakter, og der ikke findes nogen som helst Hjemmel i Fæstelovgivningen til at kunne tillægge dem en saadan Ret. Det er det, hvorom der egentlig er Spørgsmaal.

Formanden: Den ærede Ordfører har Ordet for en kort Bemærkning.

Ordføreren: Ja, da jeg kun har faaet Ordet for en kort Bemærkning, kan jeg altsaa ikke svare paa alt det, der for mig var Anledning til at svare paa. Den ærede Minister oplyste os om, af hvilke Grunde disse ældre Bestemmelser fremkom, men han har ikke viist os eller yttret sig om, af hvilke Grunde man nu, da de Forhold ere forsvundne, hvorfor disse ældre Bestemmelser kom frem, beholder dem. Naar der er Spørgsmaal om Forandringer i Fæstelovgivningen, saa modsætter den ærede Minister sig saadanne, fordi de gaae udover den Ret, som Godseierne nu have, men jeg siger: Fæstelovgivningen er af den Slags Love, at Godseierne ikke have nogen Ret, uden at den jo ved en ny Lov kan forandres. Jeg kan derfor ikke see, at det er nogen berettiget Grund til at afvise mine Forslag, at man siger, at det er en Ret, som Godseierne nu have, thi de have kun denne Ret, indtil en ny Lov forandrer den. Tøvrigt skal jeg ikke sige Videre, end at, naar den ærede Minister igjen talte om, hvad han kunde gaae ind paa, hvad han har tilbudt og hvad han forøvrigt gjerne vilde gjøre, saa vilde han vise sin Oprigtighed bedst derved, at han fremkom med Lovforslag, der indeholdt disse Ting; men